

ISSN 2307-5740
DOI 10.31891/2307-5740

Науковий журнал

ВІСНИК

**Хмельницького
національного
університету**

Економічні науки

2021, № 3

Scientific journal

HERALD

of Khmelnytskyi National University

Economic sciences

2021, Issue 3

Хмельницький 2021

ВІСНИК
Хмельницького національного університету
Затверджений як фахове видання (перереєстрація), група «Б»
Наказ МОН 28.12.2019 №1643

Засновано в липні 1997 р.

Виходить 6 разів на рік

Хмельницький, 2021, № 3 (292)

**Засновник і видавець: Хмельницький національний університет
(до 2005 р. — Технологічний університет Поділля, м. Хмельницький)**

Наукова бібліотека України ім. В.І. Вернадського http://nbuv.gov.ua/j-tit/Vchnu_ekon

Журнал включено до наукометричних баз:

Index Copernicus <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=7040>

Google Scholar <http://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=nDupjDAAAAAJ>

CrossRef <http://doi.org/10.31891/2307-5740>

Головний редактор Григорук П. М., д. е. н., професор, завідувач кафедри автоматизованих систем та моделювання економіки Хмельницького національного університету

Заступник головного редактора. Нижник В. М., д. е. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України,
Голова редакційної колегії проректор з науково-педагогічної роботи
серії «Економічні науки» Хмельницького національного університету

Відповідальний секретар Кравчик Ю. В., к. е. н., начальник відділу інтелектуальної власності та трансферу технологій Хмельницького національного університету

Ч л е н и р е д к о л е г і ї с е р і ї « Е к о н о м і ч н і н а у к и »

Альохін О. Б., д. е. н.; Васильківський Д. М., д. е. н.; Вівчар О. І., д. е. н.; Ведерніков М. Д., д. е. н.; Вишківська Зофія, д. е. н. (Польща); Гавловська Н. І., д. е. н.; Гець В. М., д. е. н.; Гончар О. І., д. е. н.; Григорук П. М., д. е. н.; Гурочкіна В. В., д. е. н.; Джалагонія Давід, проф. (Грузія); Дихаминджия Ірма, д. е. н. (Грузія); Диха М. В., д. е. н.; Єпіфанова І. Ю., д. е. н.; Журба І. Є., д. е. н.; Завгородня Т. П., д. е. н.; Замазій О. В., д. е. н.; Євдокимов В. В., д. е. н.; Йохна М. А., д. е. н.; Кравчик Ю. В., к. е. н.; Ковальчук С. В., д. е. н.; Кулинич Р. О., д. е. н.; Лук'янова В. В., д. е. н.; Ляшенко О. М., д. е. н.; Любохинець Л. С., к. е. н.; Матюх С. А., к. е. н.; Мікула Н. А., д. е. н.; Микитенко В. В., д. е. н.; Мороз О. В., д. е. н.; Нижник В. М., д. е. н.; Олуйко В. М., д. н. держ. упр.; Орлов О. О., д. е. н.; Поліщук І. І., д. е. н.; Рудніченко Є. М., д. е. н.; Савіна Г. Г., д. е. н.; Семикіна М. В., д. е. н.; Скоробогата Л. В., к. е. н.; Стадник В. В., д. е. н.; Тельнов А. С., д. е. н.; Ткаченко І. С., д. е. н.; Троїковські Тадеуш, к. е. н. (Польща); Тюріна Н. М., к. е. н.; Філіппова С. В., д. е. н.; Хрущ Н. А., д. е. н.; Церуйова Тетяна, д. е. н. (Словакія); Череп А. В., д. е. н.; Чорна Л. О., д. е. н.

Технічний редактор Кравчик Ю. В., к. е. н.
Редактор-коректор Броженко В. О.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Хмельницького національного університету,
протокол № 9 від 06.03.2021

Адреса редакції: Україна, 29016,
м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11,
Хмельницький національний університет
редакція журналу "Вісник Хмельницького національного університету"
☎ (0382) 67-51-08
e-mail: visnyk.khnu@khmnu.edu.ua
visnyk.khnu@gmail.com
web: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik>

Зареєстровано Міністерством юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 9721 від 29 березня 2005 року (перереєстрація)

© Хмельницький національний університет, 2021
© Редакція журналу "Вісник Хмельницького національного університету", 2021

УДК 339:944

DOI: 10.31891/2307-5740-2021-294-3-6

ФУРМАН І. В.

ORCID ID: 0000-0002-9923-555X

E-mail: irina_furman@ukr.net

Вінницький національний аграрний університет

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЮ ВЗАЄМОДІЄЮ ПІДПРИЄМСТВ СИСТЕМИ АПК

Проведено дослідження структури економічного механізму господарювання. Визначений механізм функціонування аграрно-промислової інтеграції. В згрупованому вигляді комплексна дія цього механізму повинна бути направлена на: оптимізацію структури аграрно-промислового комплексу, включаючи усі галузі і виробництва, підвищення ефективності аграрного виробництва від концентрації суб'єктів господарювання, створення сприятливих умов для діяльності дрібних форм господарювання в АПК на основі горизонтальної та вертикальної інтеграцій, визначення масштабів і потужностей великих інтегрованих об'єднань для АПК України, збалансованість територіальної структури АПК за формами господарювання, оцінку динаміки інноваційно-інвестиційної діяльності крупних корпоративних структур, підтримка суб'єктів господарювання в їх бажанні інтегруватися з потужними товаровиробниками, обґрунтування довгострокової стратегії інтеграційної діяльності в АПК. Розроблена концептуальна модель з удосконалення механізмів економічного регулювання пропорцій відтворення в АПК. Визначено, що моделювання дії організаційно-економічного механізму має включати алгоритм створення інтегрованої структури, де визначається правова форма, статутний капітал, форма використання землі сільськогосподарського призначення (оренда чи передача в статутний капітал), відносини власності на вироблену продукцію, матеріально-технічні ресурси та землю, формування програми господарської діяльності з визначенням принципів їх формування та суб'єктів планування, умови фінансування поточної діяльності й інвестування в розвиток виробництва, визначення типу управління, умов оплати праці та матеріального стимулювання, розподіл отриманого доходу за кінцевим продуктом, формування соціальних умов розвитку сільських територій. Обґрунтовано, що реалізація в управлінській діяльності розробленого змісту механізму дозволяє досягти конкурентоспроможного стану на продовольчому ринку та забезпечити стійке зростання усіх учасників інтегрованого об'єднання, формувати спільну зацікавленість учасників аграрно-промислового об'єднання в кінцевих результатах спільної діяльності, здійснювати беззаперечне виконання взаємних зобов'язань усіх учасників формування, дотримуватись еквівалентності обміну продукцією та розподілу прибутку залежно від участі кожного суб'єкта господарювання в інтегрованій структурі, забезпечувати збалансованість і пропорційність виробничої та матеріально-технічної бази.

Ключові слова: механізм, управління, організація взаємодія, АПК, структура, моделювання, інтеграція, підприємство, господарська діяльність, фінансування.

IRINA FURMAN

Vinnytsia National Agrarian University

MECHANISMS OF MANAGEMENT OF ORGANIZATIONAL INTERACTION OF AGRICULTURAL SYSTEM ENTERPRISES

A study of the structure of the economic mechanism of management. The mechanism of functioning of agro-industrial integration is determined. In group form, the complex action of this mechanism should be aimed at: optimizing the structure of agro-industrial complex, including all industries and production, increasing the efficiency of agricultural production from the concentration of economic entities, creating favorable conditions for small businesses in agriculture on the basis of horizontal and vertical integration, determination of scales and capacities of large integrated associations for agro-industrial complex of Ukraine, balance of territorial structure of agro-industrial complex by forms of management, assessment of dynamics of innovation and investment activity of large corporate structures, support of economic entities in their desire to integrate with powerful producers. integration activities in the agro-industrial complex. A conceptual model for improving the mechanisms of economic regulation of reproduction proportions in the agro-industrial complex has been developed. It is determined that the modeling of the organizational and economic mechanism should include: algorithm for creating an integrated structure, which determines the legal form, authorized capital, form of agricultural land use (lease or transfer to authorized capital), ownership of manufactured products, material and technical resources and land, formation of the program of economic activity with definition of principles of their formation and subjects of planning, conditions of financing of current activity and investment in production development, definition of type of management, conditions of payment and material stimulation, distribution of the received income on final product, formation of social conditions of development rural areas. It is substantiated that the implementation of the developed content of the mechanism in management allows to: achieve a competitive state in the food market and ensure sustainable growth of all members of the integrated association, to form a common interest of agro-industrial association members in the final results of joint activities. obligations of all participants in the formation, to adhere to the equivalence of product exchange and profit distribution depending on the participation of each business entity in the integrated structure, to ensure the balance and proportionality of the production and material base.

Key words: mechanism, management, organization, interaction, agro - industrial complex, structure, modeling, integration, enterprise, economic activity, financing.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

У сучасній економіці надзвичайно важлива роль належить управлінню підприємствами. Від ефективності системи управління безпосередньо залежить результативність усієї фінансово-господарської діяльності аграрних підприємств. В умовах ринку з'являються нові чинники, ігнорування яких може

привести до фінансових втрат і навіть банкрутства. Через це особливої гостроти й актуальності набуває питання створення ефективно діючого організаційно-економічного механізму управління аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Визначення сутності, змісту та складових механізму управління чи здійснення організаційних взаємовідносин у сфері АПК ґрунтується на визнаній теорії механізмів. Її основу складає так званий “господарський механізм” як система основних методів і важелів використання дії економічних законів, вирішення суперечностей суспільного способу виробництва та реалізації власності [1]. При цьому акцент робиться на двох основних способах реалізації дії економічних законів: 1) через ринковий стихійний механізм; 2) через свідоме і планомірне створення найсприятливіших умов для використання прогресивних тенденцій у дії цих законів. Дещо інший підхід до трактування сутності господарського механізму ми знаходимо в працях О. Михайленка [2]. Він визначає його як сукупність прямих і зворотних зв’язків, які мають характер інформаційних потоків, управлінських рішень та організаційно-адміністративної діяльності. На наш погляд, тут простежується дещо спрощений зміст господарського механізму та системи управління в його складі. В інших публікаціях [3] визначення господарського механізму пропонується як “певної системи організації суспільного виробництва, яка вміщує в собі форми, методи та інструменти регулювання суспільного відтворення у відповідності до вимог економічних законів даної суспільно-економічної формації”. Дана система визначається як поєднання стихійно організованого ринку з державним економіко-правовим регулюванням господарських відносин.

Проміжний висновок стосовно сутності господарського механізму полягає в тому, що: господарський механізм реалізовує дію економічних законів розвитку суспільного виробництва конкретної суспільно-економічної формації; прояв дії господарського механізму здійснюється, з одного боку, через ринковий стихійний механізм і механізм створення сприятливих умов для використання прогресивних тенденцій в дії цих законів, тобто економічного змісту.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Проте процеси організаційної взаємодії аграрних підприємств є недостатньо вивченими, що і зумовлює актуальність дослідження.

Формулювання цілей статті

Метою статті є визначення механізмів управління організаційною взаємодією підприємств системи АПК України та розробка шляхів його вдосконалення.

Матеріал і методи дослідження

Вирішення поставлених у науковій статті завдань здійснюється загальнонауковими методами. Дослідження спирається на діючу нормативну, інформаційну, статистичну базу. Методичний інструментарій, що використовується в статті дозволяє систематизувати ряд явищ у розвитку організаційної взаємодії підприємств системи АПК України.

Виклад основного матеріалу

Стосовно економічного механізму господарювання в економічній науці також не існує єдиного бачення. Одні науковці [4] тлумачать цю категорію як системоутворююче співвідношення державного регулювання господарського механізму, інші [5] трактують економічний механізм як систему організаційної побудови, планування, фінансування, ціноутворення, стимулювання, кредитування, обліку і контролю, внутрішніх і зовнішніх факторів впливу тощо. На наш погляд, в основі формування економічного механізму господарювання лежить економічний закон власності, що призводить до відособлення товаровиробників. Зовнішніми проявами цього закону є юридичні особливості тих чи інших відособлень та ринкові структури, адекватні рівню розвитку продуктивних сил країни. В цьому плані економічний механізм виступає як часткове до загального по відношенню до господарського механізму і, акумулюючи в собі економіко-юридичні форми, функції, методи і чинники впливу, виступає як відособлена за змістом система (рис. 1).

Сукупна дія зазначеного економічного механізму у виробничо-господарській діяльності спрямована на:

- а) забезпечення стійкого розвитку основного і обслуговуючого виробництв на підприємствах різної форми власності;
- б) скорочення матеріально-грошових витрат і витрат продукції на усіх етапах виробництва, зберігання і переробки;
- в) максимально повне використання природо-ресурсного потенціалу;
- г) забезпечення прибутковості господарювання усіх форм власності в АПК;
- д) впровадження досягнень науково-технічного прогресу на всіх стадіях виробничого процесу;
- е) вирішення проблем соціального забезпечення.

Зважаючи на зміст економічного механізму, його можна спроектувати на функцію регулювання в аграрному виробництві. Очевидно, що арсенал засобів, методів та чинників впливу на цей процес буде ґрунтуватися на вже опрацьованій вітчизняній методології, але у зв’язку із специфічністю застосування матиме і відповідний зміст.

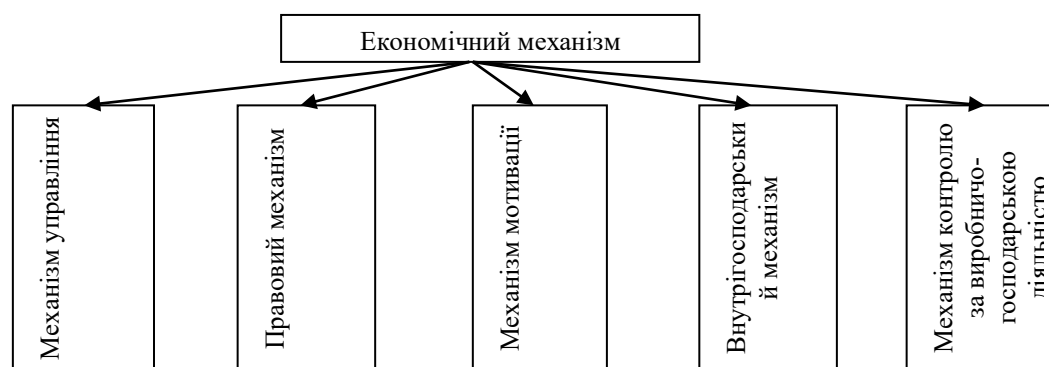

Рис. 1. Структура економічного механізму господарювання

Враховуючи вищевикладене, зауважимо, що під механізмом управління в сфері АПК слід розуміти цілісну систему організаційних, економічних, соціальних і правових засобів впливу на формування і розвиток спільного аграрного виробництва, виходячи із єдиного бачення мети, цілей і результатів діяльності його учасників. Схематично це видно із змісту рис. 2.

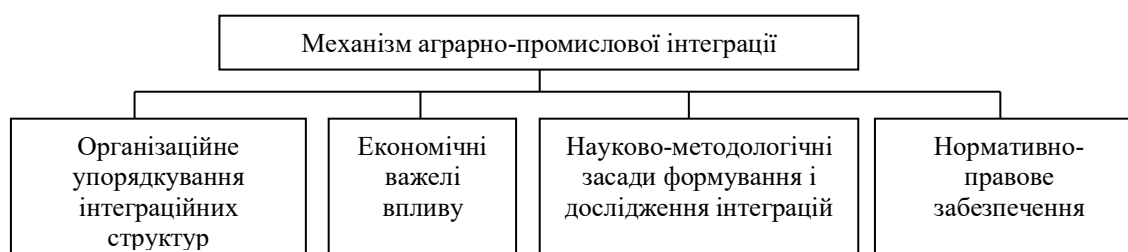

Рис. 2. Структура механізму аграрно-промислової інтеграції

Зміст організаційно-управлінського механізму полягає у функціональному визначенні державних та регіональних органів влади, відповідальних за здійснення організаційного реформування в АПК. В згрупованому вигляді комплексна дія цього механізму повинна бути направлена на:

- оптимізацію структури аграрно-промислового комплексу, включаючи усі галузі і виробництва;
- підвищення ефективності аграрного виробництва від концентрації суб'єктів господарювання;
- створення сприятливих умов для діяльності дрібних форм господарювання в АПК на основі горизонтальної та вертикальної інтеграції;
- визначення масштабів і потужностей великих інтегрованих об'єднань для АПК України;
- збалансованість територіальної структури АПК за формами господарювання;
- оцінку динаміки інноваційно-інвестиційної діяльності крупних корпоративних структур;
- підтримку суб'єктів господарювання в їх бажанні інтегруватися з потужними товаровиробниками;
- обґрунтування довгострокової стратегії інтеграційної діяльності в АПК. Очевидно, що вирішення цих завдань можливе через управлінську діяльність у рамках розробки державних програм, планів та бізнес-планів на різних ієрархічних рівнях. Визначальним документом, що регламентує поточну управлінську діяльність, повинна стати Стратегія здійснення організаційного реформування в АПК на довгостроковий період.

Економічний зміст регулювання управлінської діяльності спирається на відомі і апробовані практикою важелі впливу, це: бюджетна, кредитна, податкова, цінова, амортизаційна політика, а також дотації, субсидії, субвенції стосовно до господарюючих суб'єктів. Сюди ж можна віднести фонди економічного стимулювання, включаючи резервні і страхові. Участь державних органів в управлінському процесі залежно від правового статусу може бути прямою чи опосередкованою. Прямий вплив держава здійснює через безпосередню участь державних організацій різних рівнів у створенні і функціонуванні господарських структур АПК. Опосередкованим можна вважати вплив представницьких органів влади за умови сприяння успішному розвитку аграрно-промислової інтеграції через прийняття відповідних законодавчих актів.

Таким чином, державні структури відповідно до рівня їх компенсації, не лише можуть, а й повинні у той чи інший спосіб брати участь в аграрно-виробничих відносинах, оптимізуючи цей процес як через зовнішній, так і внутрішній вплив.

Державне регулювання аграрно-промислової діяльності економічними засобами доцільно здійснювати на трьох рівнях: державному, регіональному і місцевому.

На національному рівні потрібно удосконалити законодавчу та нормативно-правову базу їх діяльності, інфраструктуру їх технологічного та науково-технічного забезпечення, механізму фінансово-кредитної підтримки, системи інформаційно-консультативного обслуговування.

На рівні регіону (області) необхідно розробити та забезпечити реалізацію регіональних програм розвитку аграрного виробництва та його бюджетної підтримки, відпрацювати алгоритм функціонування аграрно-промислових формувань, розповсюдження їх позитивного досвіду.

Регіональний рівень (місцевий) регулювання підприємств АПК полягає у встановленні їх перспектив з урахуванням місцевих особливостей, сприянні відпрацюванню ефективних моделей аграрно-промислових формувань, їх техніко-технологічному забезпеченні, заохоченні їх позитивного впливу на соціальний розвиток регіону.

В цілому, державна підтримка підприємств АПК повинна включати:

- регулювання відтворювальних процесів в АПК;
- гарантування соціального захисту працівників АПК (аграрно-промислових формувань);
- регламентація природоохоронних заходів;
- розробка стратегічних напрямків інноваційного розвитку галузей АПК;
- стимулювання інвесторів через систему гарантій та пільг;
- регулювання цінових пропорцій міжгалузевого балансу;
- забезпечення пріоритетів сільськогосподарського виробництва у межах АПК (у випадку недосконалості механізмів міжгосподарських економічних відносин).

Вартою уваги є практика укладання довгострокових індивідуальних угод між потужними інтегрованими формуваннями в АПК та виконавчими органами державного управління галузю про взаємні зобов'язання: сплата податків та інших платежів інтегрованим суб'єктам господарювання з одного боку та виконання фіскальних та інших зобов'язань, державна підтримка та пільги з іншого.

Вищевикладені загальні підходи дозволяють сформулювати і механізм здійснення інтеграцій в АПК (рис. 3).

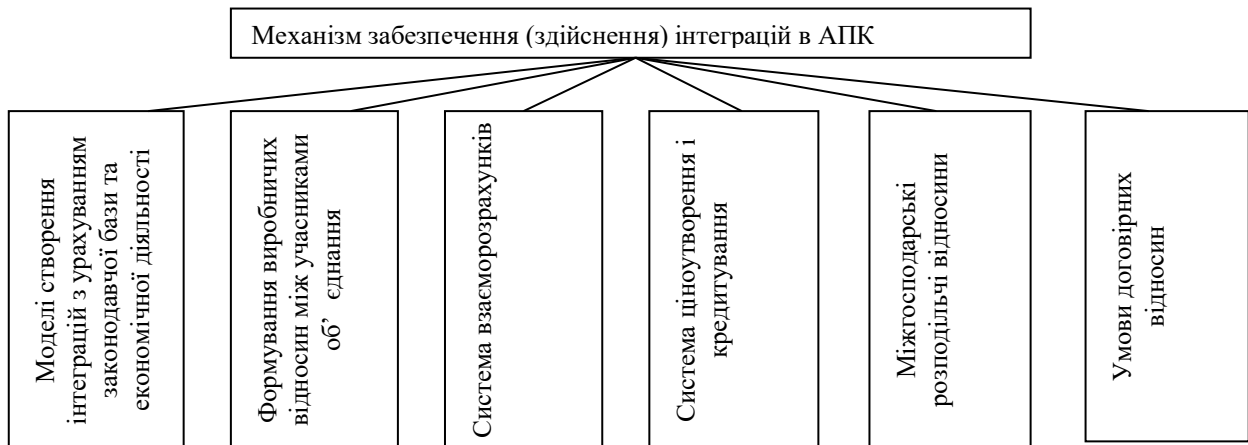

Рис. 3. Механізм здійснення інтеграцій в АПК

В змістовному плані його реалізація відноситься до компетенції управління інтеграціями з боку різних ієрархічних органів і, як видно із рис.3, включає в себе:

- обґрунтування можливих інтеграцій в аграрній сфері, виходячи із економічної доцільності та існуючої законодавчої бази;
- формування добровільних та справедливих відносин між учасниками об'єднання;
- визначення системи взаєморозрахунків між підприємствами, що ввійшли в інтеграційне утворення;
- розробка системи ціноутворення і кредитування учасників об'єднання;
- закріплення договірних взаємовідносин та міжгосподарської взаємодії.

В рамках зазначених складових забезпечення інтеграцій найважливіше значення їх здійснення відноситься до малих форм господарювання на селі (табл. 1).

Для визначення напрямів розвитку малих сільськогосподарських підприємств та доцільності проведення ними кооперації чи інтеграції усі малі сільськогосподарські підприємства треба поділити за результативністю на дві групи: прибуткові і неприбуткові. Кожна група в свою чергу поділяється ще на дві залежно від тісноти зв'язку зі суб'єктами господарювання, що беруть участь у сільськогосподарському виробництві (надають послуги чи виконують роботи); з високим чи низьким рівнем зв'язку. Тісноту зв'язку визначають залежно від частки витрат на оплату робіт та послуг стороннім організаціям у загальній структурі витрат малого підприємства.

Впровадження процесів кооперації у функціонуванні малих підприємств аграрної сфери повинно посилити їх конкурентні позиції на ринку. Досягнення цих результатів має відбуватися через взаємний зв'язок та тісну співпрацю малих підприємств з державними органами влади.

Алгоритм створення інтегрованої структури включає в себе, як правило, чотири взаємозв'язані етапи.

На першому (підготовчому) етапі випрацьовується і адаптується до конкретної ситуації система загальних і конкретних показників, що характеризують результативність взаємодії учасників інтегрованої структури при сумісній діяльності.

На другому етапі обґрунтовуються цілі і завдання інтеграції. Їх результатом є розробка декількох можливих сценаріїв і визначення доцільності кожного із них. В рамках вибраного сценарію відпрацьовується комплекс необхідних можливих заходів та загальні затрати на його реалізацію.

На третьому етапі здійснюються можливі заходи з інтеграції, тобто створення інтеграційної структури за вибраним сценарієм. У випадку виявлення на одному із етапів невідповідності отриманих часткових ефектів прийнятим критеріям ефективності здійснюється їх коригування.

Четвертим (заключним) етапом є прийняття рішення про організацію взаємодії господарських суб'єктів в умовах затвердженого сценарію і здійснення запланованих заходів.

Таблиця 1

Матриця напрямів інтеграційних процесів для малих сільськогосподарських підприємств

Економічний стан	Види підприємств			
	Малі підприємства	Середні підприємства	Великі підприємства	Інтегровані підприємства
Прибуткові підприємства з низьким рівнем зв'язку	Інтеграція (поглинання)	Об'єднання недоцільне	Об'єднання недоцільне (в окремих випадках кооперація)	Об'єднання недоцільне (в окремих випадках кооперація)
Прибуткові підприємства з високим рівнем зв'язку	Кооперація або інтеграція (поглинання)	Кооперація або інтеграція (приєднання)	Кооперація	Кооперація
Збиткові підприємства з низьким рівнем зв'язку	Інтеграція (приєднання)	Інтеграція (приєднання)	Кооперація або Інтеграція (злиття)	Кооперація або інтеграція (злиття)
Збиткові підприємства з високим рівнем зв'язку	Інтеграція (злиття)	Інтеграція (злиття)	Інтеграція (злиття)	Інтеграція (злиття)

Представлений економічний алгоритм дозволяє отримати результати, необхідні для прийняття рішень зі створення чи удосконалення організаційної структури і створити практичний інструментарій з підвищення результативності управління інтеграційною взаємодією.

Нормативно-правове забезпечення організаційного регулювання в АПК ґрунтується на дотриманні норм господарського права, нормативних актів державного та регіонального управління та положень і вимог державного регулювання економічної діяльності.

Напрями удосконалення існуючого механізму організаційної взаємодії в АПК представлені на рис. 4.

Взаємовідносини товаровиробників (акціонерних товариств, кооперативів, фермерських і селянських господарств) можуть складатися по-різному. Продукція (сировина), що продається товаровиробникам на переробку, може оцінюватися за цінами, які склалися на ринку під час її реалізації. Застосовуються й інші варіанти, коли ціни на продукцію можуть бути розрахованими, проте після переробки продукції та її реалізації переробне підприємство здійснює перерахунок на основі кінцевих результатів спільної діяльності. У цьому випадку за певною методикою розраховується частка кожного учасника інтеграції.

Моделювання дії організаційно-економічного механізму має включати:

- алгоритм створення інтегрованої структури, де визначається н правова форма, статутний капітал, форма використання землі сільськогосподарського призначення (оренда чи передача в статутний капітал);
- відносини власності на вироблену продукцію, матеріально-технічні ресурси та землю;
- формування програми господарської діяльності з визначенням принципів їх формування та суб'єктів планування;
- умови фінансування поточної діяльності й інвестування в розвиток виробництва;
- визначення типу управління, умов оплати праці та матеріального стимулювання;
- розподіл отриманого доходу за кінцевим продуктом;
- формування соціальних умов розвитку сільських територій.

Питання організаційного упорядкування підприємств АПК розглядається у вітчизняних публікаціях [6, 7] з розгалуженням напрямів виробничо-господарської діяльності.

Не має аналогів у вітчизняній практиці модель поєднання навчальної і практичної діяльності у новоствореному ВНК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум, в якому об'єднані в єдину структуру Вінницький національний аграрний університет та Інститут біоенергетичних культур НААН України. Передбачається, що дослідницька діяльність студентів ВНАУ буде здійснюватися на власних дослідних полях під керівництвом вчених-аграрників. В планах центру формування власних виробничих потужностей м'ясного і молочного спрямування та переробки сільгосппродукції. Керівництво центром здійснює його президент і два його заступники.

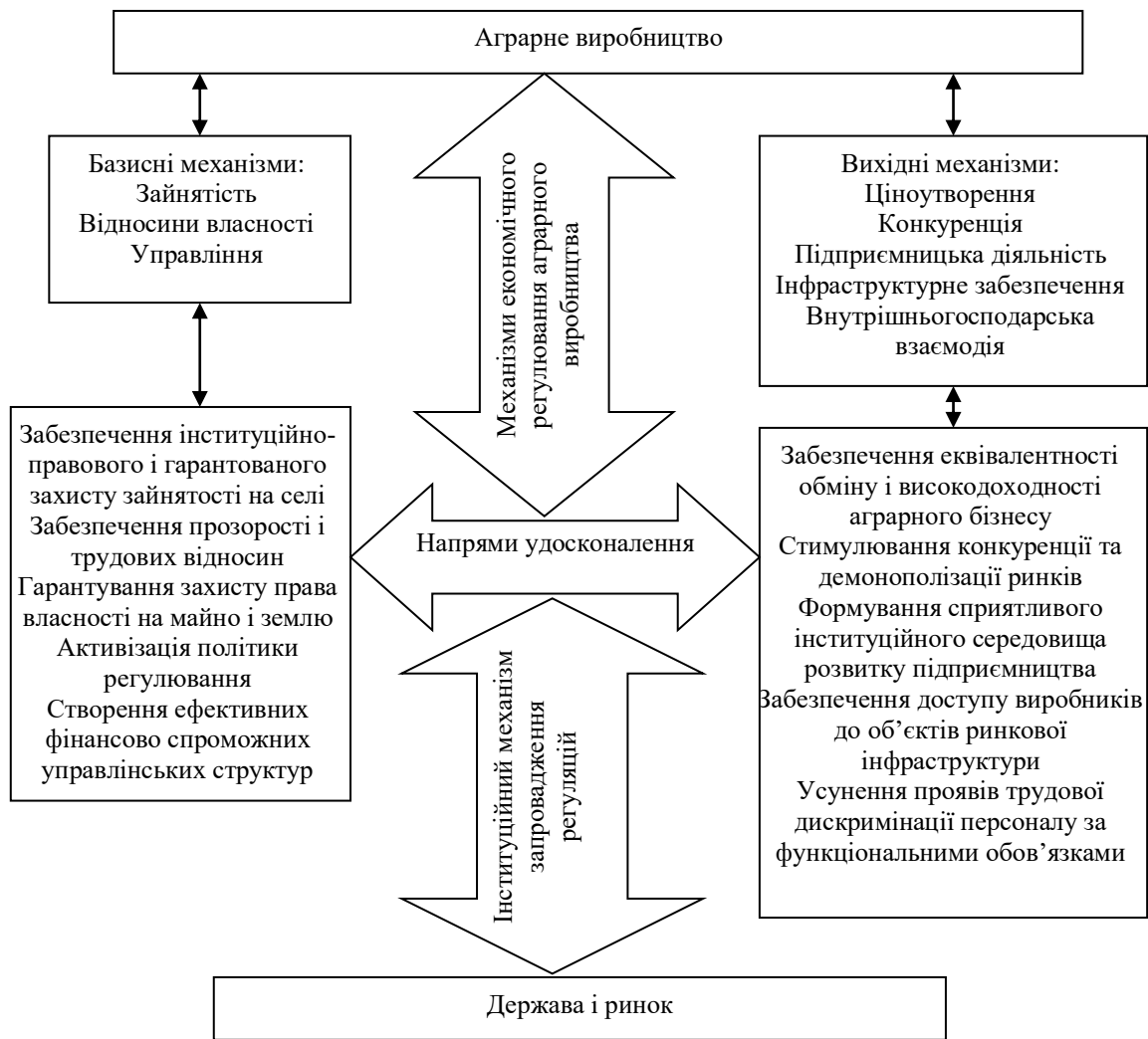

Рис. 4. Концептуальна модель з удосконалення механізмів економічного регулювання пропорцій відтворення в АПК

Досить ефективно працює в даному напрямку в рамках функціонування «Всеукраїнського ННК» створений на базі Вінницького національного аграрного університету.

1) здійснення фундаментальних наукових досліджень, організацію, проведення і координацію прикладних наукових досліджень у сфері агропромислового комплексу, які спрямовуються на здобуття нових знань про закономірності функціонування існуючих та створення новітніх біологічних і фізичних об'єктів, їх взаємодії та впливу на навколишнє природне середовище, а також розроблення на базі зазначених знань наукових продуктів для інноваційного розвитку агропромислового комплексу, використання яких сприятиме збільшенню обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції;

2) методична координація досліджень наукових установ і вищих навчальних закладів III-IV рівня акредитації, а також проектно-конструкторських та інших організацій, що здійснюють наукові дослідження у сфері агропромислового комплексу;

3) розроблення нових та удосконалення існуючих форм, методів і способів проведення наукової роботи;

4) підвищення престижності наукової діяльності;

5) сприяння інтеграції вітчизняної аграрної науки у світовий науковий простір;

6) участь у формуванні державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності;

7) проведення аналізу стану та визначення пріоритетних напрямів розвитку агропромислового комплексу;

8) надання інформаційних послуг суб'єктам агропромислового виробництва незалежно від форми власності;

9) виробництво елітного насіння та насіння вищих репродукцій, садивного матеріалу сільськогосподарських культур, племінної продукції;

10) збереження генотипів сільськогосподарських рослин і тварин, колекцій штамів корисних і патогенних мікроорганізмів;

11) організація і проведення експедицій та експедиційних досліджень;

- 12) підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації;
- 13) пошук і підтримку талановитих вчених, сприяння творчому зростанню молодих вчених;
- 14) залучення наукових та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів України до виконання наукових досліджень у сфері агропромислового комплексу;
- 15) залучення провідних вчених Академії, вищих навчальних закладів та інших наукових організацій до роботи у наукових радах, комітетах, комісіях та інших консультативно-дорадчих органах Академії [8, с. 20].

Організаційно-економічний механізм представляє систему взаємопов'язаних та взаємозалежних організаційних, економічних, правових, соціальних і екологічних елементів (принципів, методів, норм, важелів, інструментів), які спрямовані на оптимізацію виробничої структури відносно поставлених цілей в рамках стратегії діяльності підприємства (рис. 5). Механізм оптимізації можна представити у вигляді цілісної системи, яка враховує економічні, екологічні та соціальні аспекти.

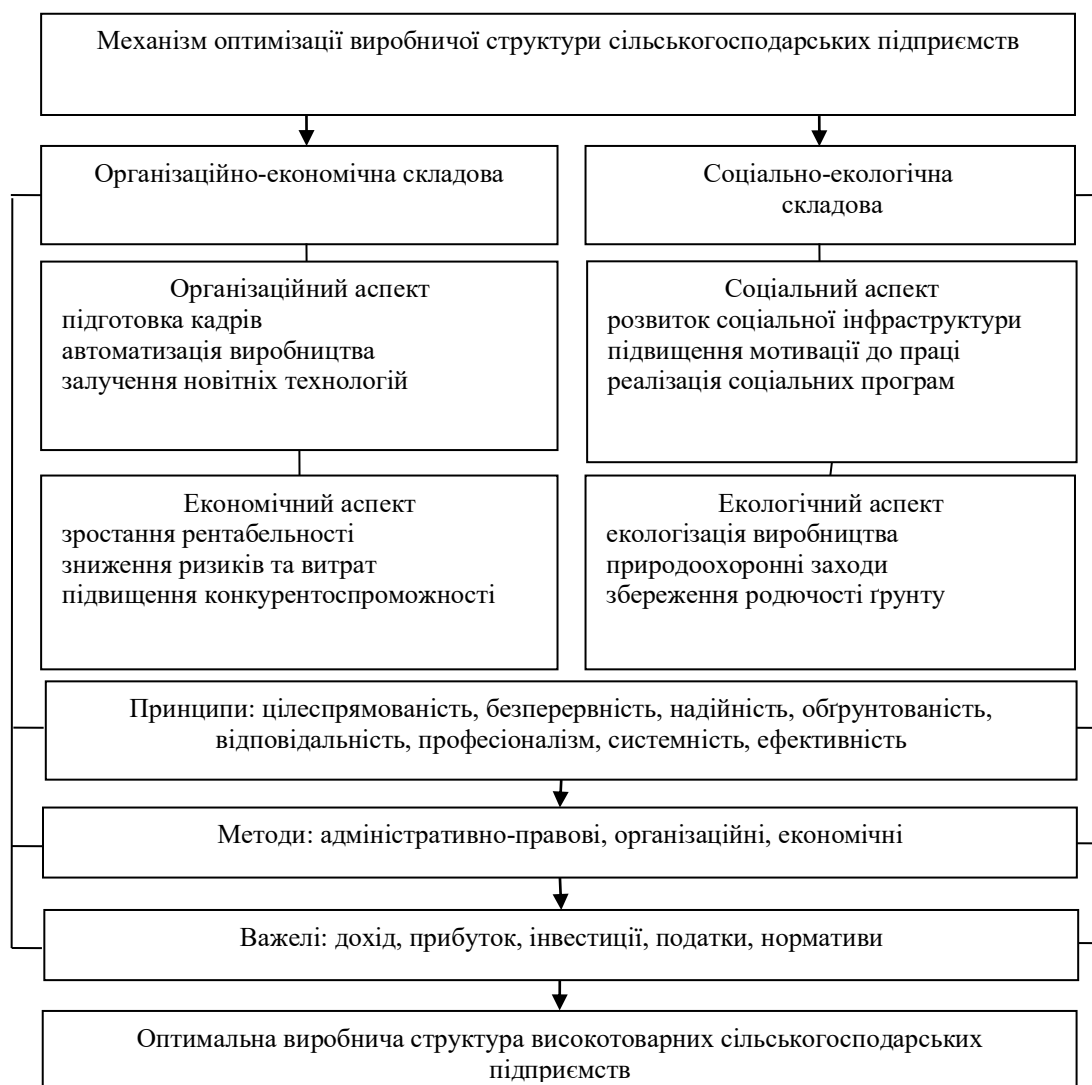

Рис. 5. Елементи організаційно-економічного механізму оптимізації виробничої структури сільськогосподарських підприємств [8]

Організаційне забезпечення оптимізації виробничої структури включає процес прийняття рішень з вибору і обґрунтування цілей, критеріїв, стимулів; узгодження діяльності на всіх рівнях ієрархії для реалізації функцій і задач; удосконалення і розробку, в разі потреби, нових організаційних структур. При цьому необхідним є врахування принципів оптимізації виробничої структури, які передбачають створення системи оптимізації, орієнтованої на досягнення поставлених цілей для максимального ефекту від реалізації. Важливе місце у системі організаційно-економічного механізму оптимізації відіграють методи та важелі впливу. Вони, на наш погляд, повинні враховувати специфіку сільськогосподарської діяльності та сучасну кон'юнктуру ринку. Економічні методи повинні передбачати сукупність способів впливу на виробничу структуру для збільшення прибутковості. Серед них виділяють планування, бюджетування, фінансування, ціноутворення, економічне стимулювання й господарський розрахунок. Організаційні методи – це система

впливу на виробничі відносини для досягнення конкретних цілей. Адміністративно-правові – способи здійснення оптимізації, оснований на вимогах щодо науково обґрунтованого ведення сільськогосподарського виробництва, передбачених для даного регіону. Методи оптимізації використовуються в комплексі, вони єдині для різних ланок, але, залежно від особливостей конкретного об'єкта, можлива перевага тих або інших [8, с. 23].

Практичним і новим напрямом організаційної взаємодії у сфері АПК може слугувати створення інноваційно-технічного кластеру «Альтернативна біоенергетика» на базі Вінницького національного аграрного університету. В це утворення, окрім ВНАУ, увійшли: Інститут кормів НААН України, дослідні відділення Інституту буряків НААН України, сортодослідні станції, діючі цукрові та спиртові заводи Вінницької області. Така модель може започаткувати формування конкурентоспроможної та інвестиційно привабливої економіки, яка забезпечує структурні перетворення в АПК регіону та підвищення якості життя населення території.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Реалізація в управлінській діяльності вищевикладеного змісту механізму дозволяє:

- досягти конкурентоспроможного стану на продовольчому ринку та забезпечити стійке зростання усіх учасників інтегрованого об'єднання;
- формувати спільну зацікавленість учасників аграрно-промислового об'єднання в кінцевих результатах спільної діяльності;
- здійснювати беззаперечне виконання взаємних зобов'язань усіх учасників формування;
- дотримуватись еквівалентності обміну продукцією та розподілу прибутку залежно від участі кожного суб'єкта господарювання в інтегрованій структурі;
- забезпечувати збалансованість і пропорційність виробничої та матеріально-технічної бази.

Таким чином, новий зміст і напрями удосконалення механізмів регулювання відтворювальних процесів в АПК передбачають багато варіантності організаційних структур господарювання та їх ефективність.

Література

1. Економічна енциклопедія : Т. 2 / під ред. С.В. Мочерного та ін. – К. : Академія, 2001. – 848 с.
2. Михайленко О. Методологічні аспекти структурування національної економіки і національного ринку / О. Михайленко // Економіка України. – 2003. – № 5. – С. 60–65.
3. Ніколаско С.С. Концепція господарського механізму в сучасній економічній науці / С.С. Ніколаско // Регіональні перспективи. – 2002. – № 6 (25). – С. 21–26.
4. Бутенко А.І. Державне регулювання економіки в перехідний період / А.І. Бутенко, В.Р. Кучерявенко. – Одеса : Градостроитель, 1999. – 116 с.
5. Валентинов В.Л. Регулювання міжгалузевих відносин в системі аграрної політики / В.Л. Валентинов. – К. : УАЕ УААН, 2003. – 330 с.
6. Одінцов О.М. Організаційно-інституціональна структура регіонального АПК на основі агропромислових кластерних об'єднань / О.М. Одінцов // АгроСвіт. – 2012. – № 6. – С. 2–5.
7. Гринчук В.Ю. Особливості розвитку кооперації та агропромислової інтеграції в молочному під комплексі АПК / В.Ю. Гринчук // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 8. – С. 57–63.
8. Гонтарук Я.В. Перспективи розвитку виробничого потенціалу підприємств агропромислового сектору на основі досвіду «Всеукраїнського наукового-навчального консорціуму» / Я.В. Гонтарук // Colloquium-journal. – 2020. – № 20. – С. 16–24.

References

1. Ekonomichna entsyklopediia : T. 2 / pid red. S.V. Mochernoho ta in. – K. : Akademiia, 2001. – 848 s.
2. Mykhailenko O. Metodologichni aspekty strukturuvannia natsionalnoi ekonomiky i natsionalnoho rynku / O. Mykhailenko // Ekonomika Ukrainy. – 2003. – № 5. – S. 60–65.
3. Nikolaienko S.S. Kontsepsiia hospodarskoho mekhanizmu v suchasni ekonomichni nauki / S.S. Nikolaienko // Rehionalni perspektyvy. – 2002. – № 6 (25). – S. 21–26.
4. Butenko A.I. Derzhavne rehulivannia ekonomiky v perekhidnyi period / A.I. Butenko, V.R. Kucheriavenko. – Odesa : Hradostroytel, 1999. – 116 s.
5. Valentynov V.L. Rehulivannia mizhhaluzevykh vidnosyn v systemi ahranoi polityky / V.L. Valentynov. – K. : UAE UAAN, 2003. – 330 s.
6. Odintsov O.M. Orhanizatsiino-instytutsionalna struktura rehionalnoho APK na osnovi ahropromyslovykh klasternykh obiednan / O.M. Odintsov // AhroSvit. – 2012. – № 6. – S. 2–5.
7. Hrynchuk V.Iu. Osoblyvosti rozvytku kooperatsii ta ahropromyslovoi intehratsii v molochnomu pid kompleksi APK / V.Iu. Hrynchuk // Aktualni problemy ekonomiky. – 2010. – № 8. – S. 57–63.
8. Hontaruk Ya.V. Perspektyvy rozvytku vyrobnychoho potentsialu pidpriemstv ahropromysloвого sektoru na osnovi dosvidu «Vseukrainskoho naukovo-navchalnoho konsortsiumu» / Ya.V. Hontaruk // Solloquium-journal. – 2020. – № 20. – S. 16–24.

Надійшла / Paper received : 22.01.2021

Надрукована / Printed : 10.03.2021